Väkivallalla uhkaamiseen pitää puuttua myös lähisuhteissa

Työ- ja luottamustehtävissä oleviin kohdistuvan uhkailun kitkeminen on tärkeää, mutta parempaa lain suojaa tarvitaan myös perhepiirissä.

HS 23.1.2021

Viimeaikaiset tapahtumat Yhdysvalloissa, Valko-Venäjällä ja jopa Suomessa ovat nostanee poliittisen väkivallan, siihen yllyttämisen ja poliitikkojen uhkaamisen julkisen keskustelun kohteeksi. Suomessa tuoreita esimerkkejä ovat entisen pääministeri Juha Sipilän (kesk) pahoinpitely ja ministeri Maria Ohisaloon (vihreät) netissä kohdistuneet uhkaukset, jotka etenivät käräjäoikeuteen asti. Muutkin poliitikot ovat kohdanneet vakavia uhkauksia, mutta harva haluaa tehdä niistä rikosilmoitusta. Siihen voi olla erilaisia syitä, kuten uhkausten ja väkivallan lisääntymisen pelko tai haluttomuus esiintyä väkivallan uhrin roolissa.

Ongelma on ollut jo pitkään tiedossa, ja siihen on puututtu uudistuksella, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Ehdotus muuttaisi vakavan väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamisen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi, kun se kohdistuu henkilöön hänen työtehtävänsä tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Nykyisin laitonta uhkausta koskevan rikosepäilyn tutkinta ja syytteen nostaminen edellyttävät asianomistajan eli rikoksen uhrin tekemää syyttämispyyntöä eli käytännössä hänen tekemäänsä rikosilmoitusta.

Ehdotukselle on hyvät perusteet, sillä tällaisten uhkausten vakavuudesta ja yleisyydestä on tutkimusnäyttöä. On tärkeää, että myös työväkivalta sisältyy ehdotukseen. Työväkivaltaa koetaan erityisesti asiakaspalvelutehtävissä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla. Rikosilmoituksen tekeminen asiakkaan tekemistä uhkauksista voi olla korkean kynnyksen takana, sillä se vaikeuttaa asiakastyötä. Uhkauksien vakavuutta voi joskus olla vaikeaa arvioida.

Ehdotus ei kuitenkaan koske muuta kuin poliitikkoihin ja työntekijöihin kohdistuvaa väkivaltaa. Tutkimustiedon perusteella vakavia uhkauksia liittyy myös lähisuhdeväkivaltaan, kunniaan liittyvään väkivaltaan ja muuhun toistuvaan väkivaltaan. Usea lähisuhdeväkivallan uhri on kuvannut kokemustaan siten, että henkinen väkivalta oli pahempaa kuin fyysinen. Niin sanotussa kunniaan liittyvässä väkivallassa uhkaukset ovat yleensä oleellinen osa nuoreen naiseen tai tyttöön kohdistuvaa kontrollia. Myös heidän voi olla vaikeaa tehdä uhkauksista rikosilmoitusta. Merkittävä syy on väkivallan pelko. Mitä enemmän uhri pelkää, sitä harvemmin hän uskaltaa tehdä rikosilmoituksen.

Lähisuhdeväkivallan uhrin korkea kynnys tehdä rikosilmoitus on lainsäädännössä tunnistettu pahoinpitelyrikoksissa. Tavanomaiset pahoinpitelyt ovat virallisen syytteen alaisia, samoin lähisuhteessa tehty lieväkin pahoinpitely, jos epäillyllä on valta-asema uhriin nähden. Rikostutkinnan näkökulmasta uhkauksien selvittäminen voi onnistua jopa helpommin kuin fyysisen väkivallan, sillä sähköpostit, tekstiviestit, somepostaukset ja uhkaussoitot voidaan tallentaa.

Vakavaa väkivallan uhkaa kokevien tavallisten ihmisten asettaminen eri asemaan työtehtävää tai poliittista tehtävää hoitavan henkilön kanssa uhkauksien rikostutkinnan ja syytteen nostamisen suhteen ei ole perusteltua. Jos näin tehdään, rikosten uhrit eivät ole yhdenvertaisia lain edessä

eivätkä väkivallan uhrien ihmisoikeudet toteudu. Kansainvälisissä ihmisoikeusasiakirjoissa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tarkastellaan nykyisin naisten ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Esimerkiksi niin sanottu Istanbulin sopimus eli Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta samoin kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin edellyttävät jäsenvaltioilta tehokkaita toimia väkivaltaa vastaan. Vakava uhkaaminen väkivallalla on henkistä väkivaltaa ja johtaa usein fyysiseen, vakavaankin väkivaltaan.

Suomen on Euroopan Unionin perusoikeusviraston tekemässä tutkimuksessa havaittu kuuluvan valtioihin, joissa naisiin kohdistuva väkivalta on yleistä. Istanbulin sopimus edellyttää laaja-alaista väkivallan torjuntaa. Uhkailu on syytä ottaa vakavasti, ei pelkästään kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden täyttämiseksi, vaan myös väkivallan uhrien suojelemiseksi.

Johanna Niemi

Prosessioikeuden professori, Turun yliopisto

Tuuli Hong

Oikeustieteen tohtori, lakimies